

УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Філософсько-богословський факультет

Програма Ліценціату богослов'я

ПРЕДМЕТ:

ІСТОРІЯ ТА ДЖЕРЕЛА ЦЕРКОВНОГО УСТАВУ ВІЗАНТІЙСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ (УГКЦ)

Викладач – Ігор Васишин;

Кількість годин: 30.

I семестр – 2020/2021 н.р.

ОСНОВНА БІБЛІОГРАФІЯ:

1. АРРАНЦ, Око = ID., Око Церковное... История Типикона, Рим 1998.
2. БУЛГАКОВ С.В., Настольная книга для священно-церковно-служителей: Сборник сведений, касающихся преимущественно практической деятельности отечественного духовенства. Часть 1. Москва 1993.
3. БУЛГАКОВ С.В., Настольная книга для священно-церковно-служителей: Сборник сведений, касающихся преимущественно практической деятельности отечественного духовенства. Часть 2. Москва 1993.
4. ГОЛОВАЦЬКИЙ = ГОЛОВАЦЬКИЙ Р., Пояснення богослужень: вечірня-повечір'я-північна-утреня, часи українського обряду, Рим 1979.
5. ДАНИЛЕНКО, Окозрительный устав = БОРИС ДАНИЛЕНКО, Окозрительный устав в истории богослужения Русской Церкви, Мюнхен 1990.
6. МАНСВЕТОВ = МАНСВЕТОВ, Церковный Устав (Типик) и его судьба в греческой и русской церкви, Москва 1885.
7. НИКОЛЬСКИЙ, Пособие = К. НИКОЛЬСКИЙ, Пособие к изучению устава богослужения Православной Церкви, издание седьмое, Санкт-Петербург 1907.
8. ПЕНТКОВСКИЙ, Типикон = А. М. ПЕНТКОВСКИЙ, Типикон Патриарха Алексия Студита в Византии и на Руси, Москва 2001.

9. СКАБАЛЛАНОВИЧ = М. СКАБАЛЛАНОВИЧ, Толковий Типикон, Объяснительное изложение Типикона с историческим введением, Київ 1910.
10. ШМЕМАНН А., Введение в литургическое богословие, Москва 1996.
11. ТАФТ, Р., Византийский церковный обряд: Краткий очерк. Перевод с англ. А.А. Чекаловой. Санкт-Петербург: Алетейя, 2000.
12. TAFT = R. F. TAFT, The Liturgy of the Hours in East and West: the Origins of the Divine Office and its Meaning for Today, Collegeville: The Liturgical Press, 1985. (Те саме - переклад українською: Тафт Р., Богослуження часослова на Сході та Заході / Перекл. з англ. Д. Бендик, Львів 2013).

Джерела (класифікація):

1. Рукописні джерела (основні рукописи, які вживав о. Дольницький – це устави Єрусалимські св. Сави XVI ст.: сербський (Львівського університету), типик «Наш рукописний», Типик капітули Львівського собору св. Юра у Львові, «типик» церкви св. Онуфрія у Львові).
2. Стародруки (та інші друковані видання, видані пізніше, тому їх не можна класифікувати як «старі»).
3. ДОЛЬНИЦЬКИЙ І., Типик = Типик церкве руско-католическія, Львів 1899.
4. МИКИТА А., Типик = Руководство в церковний типікон, Ужгород 1901.
5. Єрусалимський устав-типікон (грецькі та слов'янські версії).
  - a. Класичний грецький Єрусалимський устав (типик святого Сави).
  - b. Слов'янські переклади уставу святого Сави (версії).
  - б. Інші книги та їхня коротка характеристика.

Мета курсу:

Показати історичний розвиток церковного уставу для розуміння розвитку його джерел та застосування набутих знань у сучасній практиці і у перспективі.

План. курсу

1. Вступна лекція. Загальні поняття про устав та його джерела. (16.09.2020)
2. Методологія вивчення джерел (рукописів та стародруків) та написання наукових праць. (23.09.2020).
3. Типікони (типикони) – як основне джерело уставу. Види типіконів (типиків) від рукописів до друкованих джерел. Устав – (ordo celebrationes). Проблематика уставу, особливості його застосування у різних церквах (слов'янські, грецькі, діаспора і т. п.). (30.09.2020).
4. Структура незмінних частин богослужіння (типікон- часослов).(07.10.2020).
5. Елементи уставу та рубрики в інших літургійних книгах (мінея- місяцеслов- типікон). (15.10.2020).
6. Особливості тріодного періоду (типікон – постова та квітна тріоді).(22.10.2020).
7. Елементи уставу в інших книгах (типікон-октоїх та ін.).(29.10.2020).
8. Устав Божественної Літургії (типікон-служебник), джерела архієрейських відправ – (типікон-архієратикон).(04.11.2020).
9. Особливості уставів Східних Католицьких церков. Паралітургійні джерела уставу (Календар отця-єзуїта Миколи Ніллеса ТІ, календар о. Ігнатія Кульчинського, приписи, звичаї, канони тощо). (11.11.2020).
10. Елементи римського обряду (латинізація) та її наслідки у східних католицьких церквах.(18.11.2020).
11. Перспективи розвитку уставу – сопричастя зі східними некатолицькими церквами.(25.11.2020).
12. Пропозиції змін богослужінь, внесені науковцями та рішення єпископських синодів. (2.12.2020).
13. Порівняльна характеристика текстів – різних джерел (грецьких, слов'янських і т. д.) та розв'язання проблеми неузгодженості рубрик уставів. (9.12.2020).
14. Дискусія про дотримання уставів на практиці у різних спільнотах та про різні неуставні практики. (16.12.2020).
15. Підсумок. Висновки та пропозиції. Залік. (24.12.2020).

Сайти для бібліографії:

www.portal-credo.ru

www.bogoslov.ru

www.pravenc.ru

www.liturgy.ru

www.oca.org

<http://plc-ugcc.blogspot.com/p/blog-page.html> (Літургія Церкви)

ДОДАТКОВА БІБЛОГРАФІЯ

1. КАРАБИНОВ И., Постная триодь, Санкт Петербург 1910.
2. КРАВЕЦКИЙ А.Г., Проблемы типикона на поместном соборе, М. 1995.
3. ПЕНТКОВСКИЙ А., Константинопольский и иерусалимский богослужебные уставы, ЖМП № 4 2001, .
4. РОЗАНОВ В., Богослужебный устав православной церкви, опыт изъяснительного изложения порядка богослужения Православной церкви, Москва 1902.
5. СПАССКИЙ С. = Сергей Спасский, Полный месяцеслов Востока, ч. 1-3.
6. А. Георгиевский, Пасхальное богослужение, ЖМП № 4-5 1996.